

საპოლიტიკო სამეცნიერო და სალიტერატურო ნახატებიანი ზაფთითი გამოცემის უძველესი კვირა დადგა.

№ 15

აპრილი 9 1900 წ.

№ 15

შინაბანი: სადღესია.—სხვა-და-სხვა ამბები.—„კალი“ს კორესპონდენციები.—ინგლის-ტრანსკალის ომი.—
 პოლონელი სტუმარი, ლექსი „კვირიდან კვირამდის“.—ის კონა (საადგილო მოთხრობა) განდგვილისა.—გოლგოთა,
 ლექსი დ. თომეშვილისა.—საადგილო ფიქრები ნატოსი.—ებრაელთა ეროვნული მოძრაობა ა. ჩხენკლისა.—გზა-და-გზა
 ნ. ფორდანიასი.—ჩვენი უთანხმოება ა. წულუკიძისა.—დიდი ჯიხაიშის შემწახველ-გამსესებელ აზნაგაობის გამო პ. ლორთქი-
 დანიძისა და განცხადებები.

ს ა დ ლ ი მ ი ს მ .

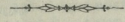
დღევანდელი დღე საქრისტიანო ერს აგონებს იმ დიდ მოვლენას, რომელიც დატრიალდა პატარა ურისტანში ამ 19 საუკუნის წინ და რაც საზღვრათ დაედვა ძველ და ახალ ქვეყანას. კაცობრიობის ისტორიამ აქ დაასრულა ერთი წელთ-აღრიცხვა და დაიწყო მეორე, და ეს წელთ-აღრიცხვის შეცვლა მოასწავებს იმავე დროს შეცვლას ერთი ხანის მეორით, ერთი წყობილების მეორე წყობილებით, ერთი ცხოვრების მეორე ცხოვრებით. ძველი, დრო-გადასული ურთიერთობა მოწყდა დროთა-ბრუნვის და მის ალაგას ჩაღდა ახალი, დროს შესაფერი განწყობილება. და აი, ეს ცხოვრების განახლება ქვეყანას აუწყა ქრისტემ. მარა აზრი რაც უფრო ახალი და ღრმა,

რაც უფრო ქვეშაირტი და აუცილებელია, მით უფრო დიდ და მედგარ წინააღმდეგობას იწვევს, მით უფრო მკაცრ და შეუბრალებელ მოპყრობას პბადებს. კმაყოფილთ ძველი სოფლისას არ ესმით უკმაყოფილოთა გოდება, იმათ ახლის არა რწამით-რა, ქვეშაირტება სასაცილოთ მოიხნიათ და თავ-განწირულება შეცდომათ. „ამისთვის მოვივლინე სოფლად, რათა ესწამო ქვეშაირტება“—უთხრა იესომ პილატეს. „რა არს ქვეშაირტება?“ შეეკითხა პილატე. აი მოკიკული სიცოცხლის და მოკიკული სიკვდილის! პილატეს აღარ რწამს სიცოცხლე, სიცოცხლე განახლებული, გასპეტაკებული, გაიჩრადლებული. ამიტომ არა რწამს ამ სიახლის გამომატველი მოძღვრება და აზროვნება. ქრისტეს არა რწამს სიკვდილი, რომელშიაც ასე მაგრათ წაეფლა საზოგადოება, არა რწამს ის ტანჯვა, რომელსაც ასე სასტიკათ შეუბოჰავს ხალხი. მისი მოწოდებაა—დათრგუნოს ეს სიკვდილი და იხსნას საზოგადოება, დაამხებრიოს ეს ტანჯვის ბორკილები და გაათავისუფლოს ტანჯულნი. ის არის მოკიკული სიმართლის და ღმობიერებისა, ის არის მხსნელი ტვირთ მძიმეთა და მაშრალთა. და აი, ეს უკანასკნელი შემოკრბენ მის გარშემო, და

იწამეს ქეშმარიტება. ერი გაიყო ორათ: ჰი-
ლატე და მასთან ერთად ყველა კმაყოფილნი და-
დგენ ერთ მხარეზე, მქადაგებელი და ხალხი მეორე
მხარეზე. ბრძოლა აუცილებელი შეიქნა. „არა
მოვედ მოვედნად მშვილობისა“, თქვა მქადაგებულმა.
ქრისტეს ქადაგებამაც დაარღვია ებრაელთა მყუ-
დროება. მის წინააღმდეგ ამხედრდა მთავრობა და
მართლის მთქმელს მიანიჭეს უსამართლობა. „მთ
შეთხზეს გვირგვინი ევალითაგან და დაადგეს თავსა
მისსა, და სამოსელი ძოწვეული შემოსეს მას.“ ქე-
შმარიტება შემოსეს ვკლის გვირგვინით! „და ვი-
თარცა იხილეს იგი მღვდელ-მთავართა მათ და მსა-
ხურთა, ლაღად ყვეს და სთქვეს: ჯვარს-აცვ, ჯვარს-
აცვ ემე“. ქეშმარიტება გააკრეს ჯვარზე! აზრი
ნათელი დაფლეს მიწაში, დაფლეს... დროებით.
ის მიიღაც აღდგა, გაცხოველდა და მოეფინა ქვე-
ყანას...

დღე ქრისტეს აღდგომისა—არის დღე ქე-
შმარიტების განმტკიცების, აზრის ძღვეა-მოსილო-
ბისა, ცხოვრების განახლებისა. ეს აძლევს იმედს
დაჩაგრულთ და მხნეობას სასოწარმთმეულთ.

აზრი ქეშმარიტი და იმედი შეურყეველი—აი რას
გვილოცავს ჩვენ დღემადღელი დღე და ეგემე მი-
წვეულოცით ერთმანეთს...

სხვა-და-სხვა ამბები

კავკასიის მთავარმართებელს ნება დაერთო მოუ-
მატოს ხმოსანთა და რწმუნებულთა რიცხვს არა-
ქრისტიანთაგან, ქალაქის მცხოვრებ ქრისტიანთა
რიცხვის მიუხედავად.

წ. კ. საზოგადოების მიერ არჩეულ კომისიის
შეუკვეთია სამი ძეგლი, ბარათაშვილის, დ. ბაქ-
რაძის და როინაშვილის საფლავზე დასადგმელათ.
ძეგლს აკეთებს მოქანდაკე ანჯელო ანდროლიე-
ტო და მზით იქნება ენკენისთვისთვის

„თფ. ფურ.“ ატყობინებენ დებეშით პარი-
ეიდან, რომ მსოფლიო გამოფენის კავკასიური
განყოფილება* სრულიად მზით არისო.*)

კავკასიის უმაღლეს მთავრობას შუამდგომლო-
ბა აღუძრავს შინაგან საქმეთა სამინისტროს წინაშე
იმის შესახებ, რომ სესხი მისცეს ყანების დასათუ-

სათ შემდეგ მაზრებს: აქალქალაქისას—18,000 მ.
გორისას—5,000 მ. და ლუშეთისას—27,000 მ.

1 აპრილის კომისიისა და გამგეობის სხდომაზე,
შესახებ ელექტრონის განათებისა, გადაწყვიტეს
ითხოვონ 400 ათასი მანეთის სესხის აღება, რომ
ქალაქმა თითონ იკისროს ელექტრონის განათების
მოწყობა.

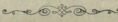
„ქუთაისის უწყებებში“ დაბეჭდილია შემდეგი
ცირკულიარი ქუთაისის ლუბერნატორის ლენ.-მაიო-
რის გერშელმანისა: „იმ ცნობებიდან, რომელიც
მე ხელთა მიქვს, ჩანს, რომ სხვა-და-სხვა დროს
სხვა-და-სხვა მიზნების გამო ქუთაისის გუბერნიაში
დაწესებულა სხვა-და-სხვა გვარი ბეგარა, რომელიც
აწვეს კისერზე სოფლის მცხოვრებთ ავაზაკობის
და სხვა დანაშაულობათა ასაცილებლათ. სულ გუბერ-
ნიაში ათი სხვა-და-სხვა სახის ბეგარა არსებობს.
მის შემდეგ, რაც ქუთაისის გუბერნიაშიც დაწეს-
და საპოლიცია სადარაჯო, მე შესაძლებლათ ვთ-
ვლი გავათავისუფლო მცხოვრებნი ამ ბეგარისგან
და წინადადებებს ვაძლევ მაზრის უფროსთ ახლავ
მოსპონ ვლენთა გაწვევა: ა) ფოსტის დაცივისათვის
საფოსტო და სასოფლო გზებზე; ბ) სასამართლო,
საფოსტო და სადინანსო დარაჯობისათვის; ამ და-
წესებულებათ თვითონ უნდა ჰყავდეთ საჭირო რი-
ცხვი დარაჯებისა; გ) მონასტრების დაცივისათვის;
მონასტრებსაც თავის ხარჯით უნდა ჰყავდეს დაქო-
რავებული დარაჯები და დ) სოფლებში სავაქრო
დაწესებულებათა დაცივისათვის.“

ქუთაისის ლუბერნატორმა დაამტკიცა ქუთაი-
სის საბჭოს დადგენილება იმის შესახებ, რომ ამიე-
რიდან ქუთაისში, კვირა დღეობით და უშთავრეს
12 დღესასწაულ დღეობით, სავაქრო და სამარწვე-
ლო სადგომები იხსნებოდეს შუადღის 12 საათი-
დან ნაშუადღევს 3 საათამდე; ხოლო დანარჩენ
უქმე დღეობით—შუადღის 12-დან საღამოს 6 სა-
ათამდე.

რუსეთის მემამულეთა დანახარებისათვის არსდ-
ბა ბეტერბურღში აქციონერთა საზოგადოება, რო-
მელსაც მიზნათ ექნება ბაზარი მოუპოვოს მემამუ-
ლეთა ხორბალს.

ჩვენ მივიღეთ წიგნაკი: „ქართველი ხელოს-
ნები და ხელოსნობა საქართველოში“ ზ. ჭიჭინა-
ძისა. წიგნაკი შეიცავს 20 გვერდს და ღირს 10 კ.

*) პარიის გამოფენის შესახებ მომავალ კვირიდან
„კალი“ საკუთარ კორესპონდენტის წერილების ბეჭდვას და-
იწყებს.

„კეკელი“ კორესპონდენციები

ს. კახური (გურია). „ბედელს, რომ ცერცვი შეგურო ისევ ძირს ჩამოვივა“, — მოკავთბროსს გურული ანდაზა. სწორეთ ასე ითქმის კახურელებზედაც; არა ერთხელ და ორჯერ დაწერია გავიეთებში და გვსმინია, რომ გურიაში არ მოაბოვება ერთი ისეთი სოფელი, რომელიც სხვა სოფელს ჩამოუგარდებოდეს სწავლა-კახათლებით, როგორც კახური, მაგრამ, თათქოს არც კი სმუნდეს ეს კახურს. ძალაუნებურთა იკითხავს მკითხველი, ნუ თუ არ არიან ამ სოფელში ისეთი ზირები, რომელთაც შეუძლიანთ, ხელხის კეთილდღეობისათვის იხრუნონ, იმოქმედონ, ჩაყოფონ ხელხს, თუ რა არის სწავლა-კახათლებს, გურულ-გაბუ-თობა, სამკითხველი და სხვა? — არან, მერამ რდელ სცდიანთ, დრო ნებას არ აძლევს, რომ შევლა ეს ახსნან, გააკვირონ სოფელელებს! — იმთ უმთავრეს სავიქრულ სკანს შეადგენს „ბედაური ლაფთა და კარგი მთარხა“!... 1897 წ. როდესაც კახურში მასწავლებლათ იყო ს. ორჯონიძე, სამჯერ კამართა წარმოადგენა, მაგრამ ის თათქო მიხენება იყო კახურელებისთვის, მას შემდეგ ერთიაც არ გამართულა... არ შემიძლია, არ უუსიველურთ იმ ზართ, რომელიც შეადგენს კახურის ინტელიგენციას მკ. თ. ივ. ნაკაშიძეს, ს. ვაზლამიძეს, მდ. ნ. ტომის, ნ. და ჯ. მამულაშვილებს და ბევრ სხვებს, რომელთა შეუძლიათ აღიარონ კახურელებს ერთი ზარს სამკითხველი და მით შეაკვრონ სოფელეებს წიგნის კითხვა. მასწავლებელ ის. ტანტორიაზე არაფერი გვეთქმის, რადგან ახალი მოსული არის და კარგათ არ ჰქვას ცანთობილი იქური ხალხი და მომავალში კი ბევრ ნათვის მოგედით. კახურის სკოლას შეადგენს ერთი დიდი ღარაზი, რომელშიაც კლასია მითავსებული და ორი სხვა ოთახი, ერთში მასწავლებელი მოთავსდება და მეორეში კი — ზარასამკითხველი, ასე, რომ სამკითხველსათვის შენობის შესახებ არა ჰქვით არა საჩურხავი; დარჩენიან მხოლოდ ერთი ნუბართავა და ახმდენ ხანს ესეც ვერ აიღეს... თ. ივ. ნაკაშიძეს იმდენი წიგნები ჰქვას ქართულ-რუსული, რომ სრულად დააკმაყოფილებს ზარას სამკითხველს, იმედიც კვჭებს უარს არ იტყვის და წიგნებსაც სამკითხველს მოახმარებს... ამას კარდა, ნერათავა, რომ აიღონ, მერე შევლა ჰქვალ-მომქმელ გულ-შემატკობიან, არა თუ იქ მკითხვერები, არამედ უფრო ისინიც, რომელიც კახურიდან წასულან დროებით და სხვა-და-სხვა ჭაღაჭებში იმყოფებიან შემოქობას აღმოუჩენენ. მე, ჰქვე ჩამთავლილი ზირების შემოქობით, კახურიდან მომეტროვებიან იფული და დავაზარებოდა კახურის სკოლას შეძლებისა და გვარათ... უკულოთავად მდლობას ვუძღვნი იმ ზართ, რომლებმაც ხელი მომიწერეს: ქნ. ფ. ვაჭაძისამ — 1 მან., იდ. ვაჭაძემ — 1 მან., 50 კან., ნეს. ჟორდანიამ — 1 მან., ზავ. კალატოზიშვილამ — 1 მან., რაე. გამსახურდიამ — 50 კან., ნიკ. ჭეონიამ — 50 კან., დ. ელბიტის — 3

50 კან., დ. კანანაძემ — 1 მან., ს. კილახნიცემ 1 მან. სულ 8 მან. ხუთი მანეთი გადავეცი „ქველი“ რედაქციას, რომ უცხავს ს. კახურის ერთკლასიან სკოლას სამაწავლო ჟურნალი „ქველი“ აქ განსვენებული გ. კეკელი წერეთლის სახელობაზე და დანარჩენი ფულთი უკუხავნი რეკლემს, რომ მასწავლებელმა დაურთავს დარიბ მოწაფეებს უფასოთ.

დ. ქ — დ.

დაბა სულაკია (ეირიმი). მდებარებით, ჭეუთ და ნიადკით სწორეთ რომ ურთაღების მისაქცევა ეს დაბა. სმხრებით ზღვა, დანარჩენი სმხი მხრით შემოხლულია გორაკებით, რომელიც დღურულია მხოლოდ ერთე წოდებული თავრიზის ფეკვით, რომლის ფერი უფოდ მწვანეულობას მოკლებულია და გამხმარ ჩხლას უფრო წაგას მინამ განხრებულ მცენარეს. ვაქე ჭეუთი ადგილია, ადგილობრივ სულ ჭეუთა. ირგვლივ სითავ უნდა კახელი ვენახით არის მოხმირული, ან რა უნდა ქანს, რომ სხვა არაფერი მცენარე არ ხროს (აქა — იქ შეხვედით ატამი და ჭერამში), სახობდით ნიადკი ცულა; მხოლოდ ვენახისათვის კი სხთელია სავიარა. რადგანაც ვენახი ძლიერ კარგია ხროს, ამიტომ ბევრი მდღარი მუშაბულია მიმკვდლებით სულაც თავის სახლდარში. ამ მდღართა შორის ითვლებს გორხაბოვა, ცოლიციხი და მრავალი სხვა; თვით დაბა შედგება ერთი ქუჩისგან: სახლები ორივე მხრით მეტათ უშინი არან, ისინი უფრო ფთა მოტხმელ ბატს მოკავთებენ ვინმე საგვრო სხლს; უკვდავერი ძველბურთი, თათრული, უკვდავერს ისევ უწინდელი თათრის „სუნი“ უდას. ირგვლივ სმხმბურე, უქსრატობა, ვერლით, აი სცნას ჰქურთ ქუჩისა. თითქოს განხრახ თავბოლოში და შუაზე გამოჭამულია სმამოთხი კარგი შენობები, აი ესენი ცახლეთ სულაკიას სულის ჩამდგმელი ორგანობი, საუდარი, სასწავლებელი, სამკითხველი და ფოსტა. ჰქურთ სამკითხველი სწორეთ „სკითხვა“ მდგომარობაშია. წიგნები მეტათ ცოტა ჰქვით, ურხალბი ბლომთ არის გამოწერილი, მხოლოდ გავითი არც ერთი. ურხალს დაუტყლათ კითხულობეს!

ზემთით მოხსენებულ გორხაბოვის მამულში ათამდე ქართულს მოუერთა თავი, ზოგი სავარჯიშოთ, ზოგი სმხსხურშია და ზოგი კი სკოლოთ. ამ ათობელში მოთავსება ცუდკვრებიან, კითხვა, თვით კახეთარება, არც აუდილებულია სჭირთება ვეღას გნურ გნცისთვის, უმეტეს ნაწილისგან სმხმხროთ არის აგებული, მოკვდიციხიან ზსუხათ. ერთი სიტყვით ჰქურთ ქართველები მეტათ ცულ მდგომარობაში ვართ. გასკვირველი ის არის, რომ ვეღას თავი „სსსტორია“ ანტელაგენტი მოაქეს თავი და თუ რამე სუურადღობი სგანსუ დავ

წვე ღაზარკი, ზისუხთ ,,სურნას“ და ,,ღვინოს“ მო-
განქებენ ხელში. ვგონებ დროა ცოტაოდნათ თვალები
ავახლოთ, ვიშრომოთ, ვიშეგანათ. თორემ ხომ ხე-
დავთ შერცე საუენუა...

მეკი ნატაშვილი.

ინგლის-ბრანსეპალის მამი.

მ მის გელიდან მოსული უკანასკნელი ამბები ცოტა-
ოდნათ ინგლისელებსაცანგ ღაზარკობენ. 31 მარტის
ტელეგრამა ამბობს, რომ ,,ინგლისის ჯარი გამოსულა
ქ. ვებერენიდან, თავს დასხმია ბურებს და რამდენიმე მათ-
განი ტყვეთ წაუყვანია. ამასთანავე მოუვლავით და დაუჭრი-
ათ ოთხი ბურების უფროსი, წაურთმევიათ ერთი ზარბაზ-
ნი და ოთხი ზარბაზანი გაუფუჭებიათ“. 2 აპრილის ტე-
ლეგრამა ამბობს: ვებერენთან ბრძოლაში ოთხი დღის გან-
მავლობაში ინგლისელებს მოუვლეს 18, დაუჭრეს 132
პატი. ქ. ვებერენს კიდევ გარს არტყიან ბურები. ინგლი-
სის ჯარი გაემტზავრა ვებერენის გასათავისუფლებლათ.
ბურები ფიქრობენ ალვა ახსნან ქალაქს და ჩრდილოეთი-
საკენ წავიდენ. ბურების სურვილი, რომ სამხრეთიდანაც
მოვლეთ რობერტსინათვის ვერ შესრულდა. ინგლისის
ჯარები თანდათან უახლოვდნა ბურების რაზმებს და არ
უშვებს სამხრეთისაკენ, ქ. შუფინგის გარშემო კიდევ ბუ-
რები დგანან. დიდი ბრძოლა ამ კვირაში არ მომხდარა.

ეგრობაში მივიდა ბურების მისია. მისიას სურს და-
ააროს ეგრობის ევვლა სტატუსო. ქალაქები, ხოლო რა
მიხნით—არაინ იღის.

ჩუ... ჩიტები ჭიკჭიკობენ...
გას დიმილი შექზარვა...
დედა მინის სადავროთ
ტულის ზირი ცადახსნია...

შემომიშვით!.. დმერის რას ეტყვათ,
რომ დამტოვით ამ დღეს გართო?..
მეც საღამო მითქმევიეთ,
მეც სხვებსავით გამაზარეთ!

აქეთ-იქით გაინტრუნბი
მეგობრები მეც ბეგრა მეყს,
საკვიროა წერილებით
რომ მითვლიან თავის ამბავს;

მათი ჭირი, მათი ღხინი
მე მწყუსებს და მახარებს...
დედსაც მინდა, მივესალმო
იმ ჩემ ძმებს და ამხნაკებს!..

მოგილოცავთ, მეგობრებო,
მოგილოცავთ წინდის ტულით!
მივეგებოთ დედისწაულს
შეგებთა და სინარულით:

ჭვეუნის ტანვეით და ვაგებით
ვინც იტნჯა, დაიდაცა,—
ამ დღეს ძლევეთ შეიმოს!
გიხაროდეთ, ქრისტე აღდგა!

ვისაც ძალა შემოაკლდა,
დაუსუსტდა გუნთით ტული,—
სანატრულ ხმას გაიგონებს:
აღდგა მკვდრეთით დარსაუული!

და მონახავს ამ დღეს იმედს,
ვინც იმედი დაიკარგა!
მოგილოცავთ, მეგობრებო,
ქრისტე აღდგა, ქრისტე აღდგა!..

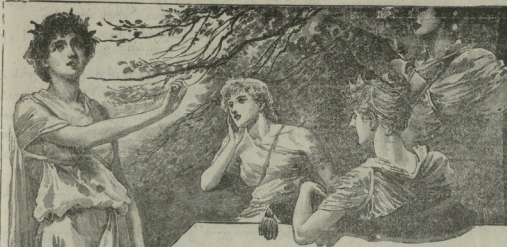
„კვირიდან კვირამდე“.

მოულოდნელი სტუმარი.

მ მეც მოვიარეთ საადგომოთ,
ამ დღეს თქვენთან მეც შეხარია!
ჭირში მობილს მეძხოვლით,
მაშ გავიბლით ახლაც კარი!

ჭვეუნის ღხინამ ჩემი ტულიც
თანატობობთ აძტვრა,
და ეს ჩანია საშარო
სულ სხვა ხმებზე აჟღერა!

ხეთი მიტრიალებს გულში... ნეტარების მაგიერ ტანჯვის ქსელში ვარ ვახვეული...“

მართლაც, სოტა ტანჯვა არ გამოავლინა სიკოცხლით ქალს პირველი დანახვივით ქელი მოიხარა „ის“ წინაშე, ბატონობის ჩვეული გული მოანობის ჯაჭვით შებოკებული მიუძღვნა „იმ“ ტაძარს და

ის კონა

ქ

ღრივ ხმა-გაყენდელიები ისხდნენ, თითქო ეშინოდით რისამე თქმისა, სახე ვადფითრებული ყმაწვილი ქალი

ა.ა.

ღრმათ ჩაფიქრებული დასწრებოდა იატაკს და თუ სიკოცხლის ნიშანი რამ კიდევ-ღა ვტყობოდა იმის გაზიარება და გაყვითლებულ სახეს, ეს მხოლოდ ის იყო, რომ გრძელ შეეწამვამებს იშვიათი სინანდრით ამოძრავებდა იმისი უსიკოცხლოთ მიზნდელი თვალები, დიახ, უსიკოცხლოთ მიზნდელი, თუმცა რამდენისამე წლის წინეთ კი სწორეთ ესევე თვალები მთელი ზღვა იყო სიკოცხლისა, ზღვა, რომლის სიღრმეში ხელ-უხლებლათ ინახებოდა ძვირფასი განძი... ეს განძი კი წმიდა სიყვარული იყო იმ კაცის მიხარო, რომლის ხატება საუკუნოთ აღმოებულეს ამ თვალებმა.

რა ბედნიერი იყო მაშინ, როდესაც პირველათ „ის“ დანიხა! აი, ამ წუთშიაც თვალ-წინ წარმოუდგა სიკოცხლით სახე ახალგაზდა კაცი, რომელსაც მთელი ქვეყანა აღტაცებით ეგებებოდა: მოაგონდა იმისი საღმრთო მადლით გაძლიერებული გულის წარბეჭეტი მიმოხევა, ფართოთ გადაშლილი მშვენიერი შუბლი, სიყვარულისა და სათნაობის გამომეტყველო თვალები, ატრის ყვაე ლივით შეფერადებული ლოყები და მსთან ახლათ აშლილი უღვაწეობები... რა მომხიბლავი იყო, როდესაც სახე გამოწყურებულმა, ტკბილი ხმით წარმოთქვა: „მშვიდობა თქვენდა!“

„მერე სად არის „მშვიდობა“?—გაიფიქრა ქალმა—ჩემ სულიერ მშვიდობას თან ვაძკევა ხორციელი მშვიდობაც და ამით ნაცქლათ მთელი ჯოჯო...

თუ :ქამომდე ამ ძლიერ ტანჯვას უმსუბუქებდა რამ,—ეს მოგონება იყო წარსულსა, მოგონება იმ ნარანარი სიტყვებისა, რომელიც ამის ყურებს ჩასწვდა: „მშვენიერებავე! ხატება შენი სარკვე შენი სულიერი მშვენიერებისა“. მოაგონდა ყმაწვილი კაცს მოკიმიციმე თვალები, რომელიც ამ სიტყვასთან ერთათ სიკოცხლთ დაშტერდა იმს ყვავილებს.

— რატომ გაწითლდი, ჩემო ძვირფასო? დღეს როჯორა გრძნობ თავს?—მზრუნველობით შეგკითხა აქამომდე ჩუხთ მჯღაში კაცი ქალს, რომლის სახეს მართლაც უჩვეულებრივო სიწიფე დაეტყო.

— უფრო ცუდათ!—ძლივს ვასაგონათ ჩალოპარაკა ქალმა და წამოძგა.

— შენ ამბობ, რომ არავითარი ხსნა არ არის იმისთვის?... ხმის კანკალით შეგკითხა ქალი.

— ხალხის სურვილია და ამ სურვილს თანაუგრძნობს თვით კეისარიც. მისგან თანაგრძნობა კი უზენაესი დასტურია, ჩემო კარგო... შენ რატომ მაგრე საშინლათ ვაღუდეგებს ეს ამბავი! ხომ არ გგონია, რომ მტეც მონაწილე ვარ ბრბოს მოქმედებისა?

— არა... მოკლეთ მიუგო ქალმა და რეტ-დასხმულმა, ძლივს-ძლივობით შეაღწია თავის საწოლ ოთახში. სულ-შებუთულმა საჩქაროთ გადალა სარკმელი და აღმურ მოდებული მკერდი სახურათ მოსრიდელ ნიავს მიუშვირა; მწუხარე თვალები გიჟვით მიაპყრო ვერცხლის ფრთა მოკამყამე მდინარეს, რომლის ნაპირ-მიდამო სურმუბტის ფრთა ბიზინებდა. წინეთ ამ გვარი ხანახანა სიკოცხლის ნეტარებას ზოგჯერცხდა ხოლმე მას, ყოველი გაზაფხული თითქო ფრთებს გამოასახამდა, მაგრამ დღეს... დღეს ყრველივე უკუნეთათ ეწივნება, რადგან იმის სუსტსა და დაუძღურებულ არსებაში ორგვარი გრძნობა ბუღობს: ძლიერი სიყვარული სიკედლით დასახველისა და სასტიკი სიძულვილი მსჯულისა.

II

ყველას ეძინა. ის-კი სარკმელთან ჩამჯდარიყო, ძველ-ტყავათ ქცეული ხელები თავზე შემოედო და გულ-საკლავათ ქვითინებდა. გაძლიერებული ბოლმა ცეცხლის ბორბალივით დაუტრიალდა მთელ ტანში. ხოლო სასოებ-ს ზღვა ერთ ცეცხლსაც არ იმეტებდა ამ ცეცხლის გასანელებლათ.

— ჩაღრები ლკვე მოვიტანე, — წაუჩურჩულა ახლათ მოსულმა მოახლემ მთელი ტანით მითრთოლივარე ქალს, — ბატონიკ გულის ძილშია, ისე ხერინაეს, თითქო ყელში თოკი წაუქერიათ და ახრჩობენო. ნულარ დავიგვიანებთ, თვარა საცაა გათენება მოატიანს და აზ ივარგებს...

— ოჰ, რა კეთილი ხარ, ჩემო ძვირფასო! შენ. და დამჩნენიხარ ერთალოვრთ ნულგვით... შენ მიტკობმ გაშწარბულ სიკოცხლის უკანასკნელ წამებს... ბუტბუტებდა სპრალაო ქალი და თან ჩადრში ეხვეოდა.

— სულ ცრემლით გაწუწული ხართ, ქალბატონო! ვანა უფრო კარგი არ იქნებოდა, რომ ეც ცრემლები იმის საფლავზე დაგეფრქვიათ? ღმერთო ჩემო, მთელ სახეზე აღმური გედებათ!.. ოჰ, როგორ იტანჯებით! — შელაპარაკობდა თექვსმეტ-ჩვიდმეტი წლის მოახლე თავის ქალბატონს და ცდილობდა კოტათი მაინც დაემშვიდებია იმისი აღშფოთებული სული.

ორივემ ჩუმთ ჩაიარეს კიბე, გასკდენ პატარა ბაღისა და ჩქარი ნაბიჯით გაულდენ გზას... ნახევარზე მეტი გზა გაიარეს კიდევ... ქალი შედგა, შულამის სიბნელეში გივივით მიმოავლო თვალები არე-მარეს, თითქო ემინოდა ხომ არაინ მომდევსო,

— ივლითი, შენ ხომ ვერაფერს ამჩნევ! მგონი ვილა აავედენე...

— არა, ქალბატონო, მე ყური ფრთხილათ მიჭირავს, მაგრამ ადაზინის ქუანება არსადან არ ისმის. — დაამიდა ივლითიმ მსაჯულის მეულღე.

ავერ მივიდენ კიდევ დანიშულ ადგილს. ქალი თრისს, სული ყელში ებჯინება... პირველათ მიდის „იპსთან“ და ეს მისვლა უკანასკნელიც იქნება... თავ-კანწირული დამბო სამარის ლოდს და თავ-სი მწველი გრძობება, ცრემლში შეჩრეული, დაფრქვია მას. დიდ-ხანს ქვითინებდა ახალ-გაზდა ქალი, უნდოდა ერთხელ კიდეე გავგონა „იპსი“ ტკბილი ხმა, მაგრამ უძრავი ლოდი სამუდამით ჰვარავდა იმას, ვინც თავისდა უნებურათ მიხეზი იყო ამ უბედური ქალის დაუძლურების... ივლითი იქვე მახლობლათ გაჩერებულიყო და ცრემლებს იწმენდა.

— ქალბატონო, მგონი ვილა უახლოვდება ამ

ადგილს. — კრძალვით წაულაპარაკა ივლითიმ თავის ქალბატონს და თვალი ერთ მხარეს მიავსყო.

— ვითომ იმან გაიღვიძა და ავეედენე? აქი თქვი გულის ძილშიაო, — შიშით ამბობდა ქალი.

— არა, ის კი არა. დედაკაცი უნდა იყოს... ოო, ეს მაგდლიინელია... წაივლეთ, ჩქარა წაივლეთ...

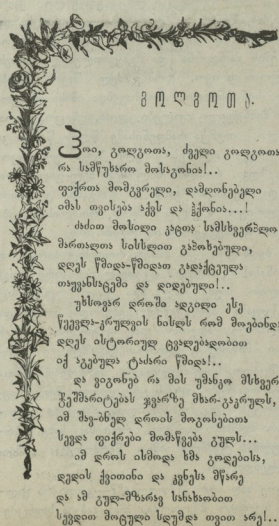
— ეს-ც არ დამკალიდა!.. გულ-მოკული ჩიოლაპარაკა ქალმა, ხსურვალეთ ეამბორა ყინულივით ცივ ლოდს და საჩქაროთ მოშორდა ძვირფას სა-მარეს.

დიღის რიერავმა მოატანა. აღმოსავლეთს ვერცხლის ფერი დაედო.

მაგდლიინელი გავტრელებული იღვა ჯვარცმულის საფლავთან, გულის ძიგვივით იგონებდა ორ თეთრით მოსილ მიმავალ ანრდლს და გონს მხოლოთ მამინ მოვეგო, როცა ლოდზე ქალის თმით შეკრულ პატარა იის კონას დახვედა...

პილატეს კი ისევ ტკბილათ ეძინა, როდესაც იმისი ცოლი და ივლითი ფენაკრეფით შეიპარენ სახლში.

განდვლი

მ მ ლ მ მ მ მ

სო, გოგათა, ძველი გოგათა! რა სამწუხარო მოსაკანა!.. ფიქრთა მომკურული, დამონებელი იმის თავისება ჯეს და ჰქნება...!

ძახით მისილი კატა სამსვერბლო, მართათა სისსლით გაზახებული, დღეს წმიდა-წმიდათ ეპეტეულითა თაყვისსაგემ და დიგუბო!.. უხსოვარ დროში ადგილი ესე წველა-კრულის ნისლს რომ მოებინა, დღეს ისტრეული გვაგებადობით იქ ატეულა ტასარ წმიდა!..

და ვიკონებ რა მის უმანყო მსვერბლს, ქეშმარიტკას ვვარზე მხარ-კარულს, ამ შე-ხელ დროის მოკენებითა სვედა ფიქრება მომწვება გულს... ამ დროს ისმოდა ხმა გოგებოსა, დღის ქვითანი და კვესა მწარე და ამ გულ-შხარავ სანახობით სველთ მოგულა სდუმდა თვით არკ!..

და როს უმანკოს მსჭეფარე სისხლი
თავით თუხამდე გადმოდიოდა,
თავით დედა-მისა შეძრწუნებლი
გლოვა-ზარის ხმით ის შეჰკვირდა!...

შურის და მტრობის უმანკო მისხვერძლი,
ფარისველებან ვეღვინით დეუნლია,
მთკანეუ ვერზე თუ კარული,
გელის გვირგვინით სისხლ-დადგინლია...
მას სიპართლემ მანც თვისი ჭქნა,
გასრწენდა არე, შეის გაჭქნა ბნელი,
და შეამურსა თეთი ჭოჭოტუთის
ძალა სიპიში და სსარული...

დ. თომეშვილი.

საიდღეომო ფიქრები.

თფილისი სადღესასწაულოთ ემზადება, ირთეება,
იკაზმება, კოპწიავდება. ქურები ზღვას წარმოად-
გენს ხალხისას, მშფოთავ-მღელეგარ ზღვას; ტალღები
ტალღებს ახტება, ეჯობრება, ეცილებს; ის მიზნის,
მიიჩქარის; და აი მისაკა კიდეს—ღრთი ტალღა
რენიეს კანღიტრში შეჭრა, მეორე „სავარდ-ყვავი-
ლო“ მალაზიში და ასე ბოლომდის. ეს კმაყოფილი
თფილისია. ის უქმობს, მარად-ეაშ დღესასწაულობს,
მით უფრო მაგრათ ჩაბლაუტებია საზოგადო დღესა-
სწაულებს. მაგრამ აი ყრიაშული ნელ ნელა წყნარ-
დება, ქუჩის თითქო ჩათლიმია; ყოველივემ ხმა
გაქმინდა, სული განაბა, თითქო რაღაც უცნაურს
მაგლის, თითქო ძალას იკრებს, რომ მოულ-დ-
ნელათ, პირველ ზარბაზნის ხმაზედვე, რომელმაც
დღესასწაული უნდა ახაროს, გატაცებთ იგრილოს
„ქრისტე აღდგა“; მთა-ბარს მოჰქინოს და ქმეყანას
აუწყოს დიდებული ამავი.

ამ საერთო რაღაც რელიგიო-ზურ სიუწყეს ვი-
ლც დედაკის ხმა არღვევს. კარგა შორს არის
დღეაკო ქალაქზე, მაგრამ მისი მწარე ხმა მთელ
თფილისს ეფინება, ყოველ „კარის“ კუკურტანში
ძერება და უნებლიეთ ყურადღებას იქცევს. მასუს
თხოულობს. ასე მწვავია დედის ცრემლები, ასე
ძღვეამოსილია მისი სამგლოვიარო ხმა. რაქვე-
ლი დედა დასტრის კუკის სასფლაოზე თა-
ვის ვეჯაცს, პირმშო შეიღოს. მიეუახლოვდეთ,
დავედლოთ ყური დედის მოთქმას და აი რას
გავიგონენთ: მისი შვილი მუშათ ყოფილა ერთ
მოაჯარდარესთან; თვეში 7—8 მანეთს იღებდა და
დღე და ღამეს ასწარებდა მუშობით, კვირა-უქმე
დღე მისთვის არ არსებობდა. ამ ერთი კვირის წი-
ნით ოც ფუთიანი ცალი აუწყობს; მუშას მაშინვე
გულიდან სისხლი ამოსქდა, ჩაწვა ლოკინათ და ერთ

კვირაზე კიდევ განუტევა ტანჯული სული. რვა
მანეთიანმა მუშამ ოც ფუთიან სახალნეს შეაკლა თა-
ვი დღე და მოსულა შვილის საფლაოზე, ბრწყინვალე
დღესასწაული უნდა მოულოკოს, წითელი კვრცხე-
ბი მოუტანია; გამწარებული ეძახის შვილს, მის გამ-
ზრდელ ძძძუებს აფიცებს, გამოჩაურებას თხოვს,
მაგრამ ამაოთ...

დედის ცრემლებს აი ვილც 8—9 წლის
ბავშვის ცრემლები უერთდება. ეს ვილაა ამ კუ-
მატ ღამეში შუა ქუჩაში რომ ატუხულია და მთელი
ტანით კანკალებს, ცრემლით იღრჩებებ მტერ ამ
ღროს, როცა საცა გაისმის დიდებული ხმა ქრის-
ტეს აღდგომისა. ამ ღროს, როცა ქვეყანა მხიარუ-
ლებს. ეს ცხინვალელი ნიკა ქერანაშვილია, რომე-
ლიც ერთ თფილისელ მოქალაქეს მოტყუებით ჩა-
მოუყვანია, ერთ წელიწადს უმსახურებია, გროში-
კაბეცი არ მიუტია, უკრავს პანღური და ქუჩაში
გამოუგდია—საცა გინდა წადიო. და აი უსახლ-კარო,
უპატრონო ობოლს არაინა ჰყავს მფარველი ამ
დიდებულ ღამესაც კი ვერ აღუგზნია ადამიანის გუ-
ლში სიყვარული მოყვასისადმი, რომ ხელი გაეშვირა
ამ პატარა უღანაშაულო მსხვერპლისთვის. ტრის
პატარა და მას ზანს აძლებს ქალაქის სავითმყოფო-
დან შემზარავი კენცა ავითაყოფისა...

ამ ღროს გაისმა ზარბაზნის ხმა—ქვეყანას სი-
მართლის აღდგენა ეუწყა. ერთ წუთს სულ-განაბული
თფილისი ამტყველდა, ახმაურდა; გაისმა იმედ მო-
მგვრელი „ქრისტე აღდგა“ შეიქნა შემაზნითი
სავსე ქიქების წკრიალი. გაისმა ზარბეის არკვა.
კვლავ იგრილა თფილისმა „ქრისტე აღდგა!“ დი-
ლის ნიავმა მოიტაცა ეს საწუგეშო ხმა, შეისვა თა-
ვის მსუბუქ ფრთებზე და ევლ-მინდერის სამაზრო-
ბლოთ გასწია. ჩაუქრალა მტრიალ დედას კუკის
სასაფლაოზე და ტკბილათ ყურში ჩაუსტრულა—
„ქრისტე აღდგა!“ დედას აღაფფერი აღარ ესმის,
ის ისევ ამაოთ იწვევს პირმშოს გამოსახმურებლათ.
ჩაუქრალა ნიავმა უსახლ-კარო ობოლ ქუჩის ბიჭს
და დიდებულ ამბავი ახარა. ბავშვმა მიმტრული თვა-
ლები მახარებლად მიამტერა, თითქო ეკითხებოდა:
ამ საერთო სისარულიან ღროს მე რა მინდა აქო?..

ნატო

ებრაელთა ეროვნული მოძრაობა

(„სიონიზმი“)

„გაიხათ იერუსალიმში!“
(ებრ. პასუხის საფალობ.)

ამ უკანასკნელ წლებში ბევრი სჯა-ბაასი გამოი-
წვია მთელ განათლებულ ევროპის მწერლობაში
ებრაელთა ეროვნულმა მოძრაობამ. ამ მოძრაობას

სახელათ ეწოდა სიონიზმი, მაშასადამე კაცობრიობის ლექსიკონს ერთი „იზმი“ დაერთო, მხოლოდ ეს „იზმი“ დიად მნიშვნელოვანია მრავალი მხრით. ამიტომ ჩვენ განვიზრახეთ გავაცნოთ ქართველ მეოთხეულს ეს მოძრაობა. მხოლოდ სანამ ამ მოძრაობას დაწვრილებით განხილვას შევუდგებოდეთ განვმარტოთ შემდეგი კითხვა: ვინ არის ებრაელთა? ჩვეულებრივ ქართველ მკითხველს ცოტა არ იყოს შაბლონურათ მოეჩვენება ეს კითხვა. ვინ არ იყოს, რომ ებრაელი — ეს იგივე ეპაჩია, მევახშე, მხენელ-მთესველ გლეხის მყვლეფელი. აი, ჩვენი წარმოდგენა ებრაელზე. განა კი მართლა ასე მარტივათ განისაზღვრება ებრაელი, საზოგადოთ ებრაელთა ერთ? სრულიად არა, და ამის დამამტკიცებელი საბუთია ებრაელთა ერის ხანგრძლივი ცხოვრების ისტორია. ებრაელი ეკუთვნის იმ ერს, რომელმაც ვანვლო კულტურის ყველა საფეხურები, ყველაზე უმაღლესიდან დაწყებული უმაღლესამდე, და დღეს, როდესაც ტენიკად მეცნიერება სასწაულ-მოქმედობენ, ებრაელი აქტიურ მონაწილეობას ღებულობს ამ საერთა-შორისო პროგრესულ მოძრაობაში. ებრაელი წარმოადგენენ უძველეს ერს და მასთან უახლესს; უძველესს იმ აზრით, რომ ცოტანი არიან ხნით მათი ტოლი ერნი, უახლესს — პირველი ისინი არიან აღმოსავლეთელთა შორის, რომელთაც ასე სასებეთა შეიგნეს და შეისისხლობორცეს ევროპის ცივილიზაცია.

როგორც ვიცით ისტორიიდან, ებრაელი სანამ თავიანთ სამშობლოს სამუდამოთ დაჰკარგავდნენ, წარმოადგენდნენ უმთავრესათ მხენელ-მთესველ ერს; მას შემდეგ, რაც ისინი იძულებულ იქნნენ გადაეტყობათ სხვა ქვეყნებში საცხოვრებლათ, სრულიად ტოვებენ თავის მამა-პაპურ ხელობას — მკურნეობას და ხელს ჰკიდებენ ერთაერთ დარგს, აღებ-მიცემობას. ამ უკანასკნელ დარგში ისე გავარჯიშდნენ ებრაელი, რომ მათ კიდევ საშუალ-საუკუნოებიდან დამისახურეს ვაჭრის სახელი. მეტურნობის სრულიად უკუვადება მხოლოდ ებრაელთა ერის ნიშნობრივ მხარეს შეადგენს.

აგრე თითქმის ორი ათასი წელია მას შემდეგ, რაც ებრაელი გაფანტულნი არიან დედა-მამის ყოველ კუთხეებში, ისინი მოკლებულნი არიან სამშობლოს მზის სხივებს, ფეხის-დასადგმულ მიწა-წყალს დარს ეხედეთ: ებრაელი ისევე ებრაელობს, მას არ დაუკარგავს ამ ხანგრძლივი წოროლის დროს სხვა-და-სხვა ერებს შორის თავის ეროვნული სახე, თვალწინ მიდგას ის შენეიერი შედარება, რომელიც გამოთქვა ამ ორიოდე დღის წინ კივედელმა რაბინმა დოქტორ იამპოლსკიმ სიონისტების ერთ კრებაზე. ევროპიელი მი-

ემგზავრებიან, ამბობს პატოცემული რაბინი, შორს-აღრეკაში, რომ დატკენენ ევგეპტის დიად პირამიდების და მუმეების მხრით, მხოლოდ ავიწყლებათ, რომ თვით ევროპაში არა ნაკლებს საინტერესო პირამიდებია არიან გაფანტულნი: ვი ვეგულისხმობ მრავალწამებულ ებრაელთა ერს, რომელიც იმით განირჩევა ევგეპტის პირამიდებისაგან, რომ ის არის ცოცხალი, სულიერი პირამიდები; არც ის ითქმის, რომ ევროპიელთ სრულიად დავიწყებული ჰყავდეთ ებრაელი, მაგრამ ვაი ასეთ ხსოვნას, როდესაც იგი გამოიხატება გულ-შემზარავ მოძრაობაში — ანტისემიტობაში. მართლა, ძვირათ შეხედვით კაცობრიობის ისტორიაში ისეთ ერს, რომელსაც იმდენი დევნა, ტანჯვა და დამცირება გამოუცადოს, როგორც ებრაელთაგანამოსცადეს მრავალ საუკუნოების განმავლობაში. ვიქართ შეენიშნათ, რომ ებრაელების დევნის მიზეზით მარტო სარწმუნოება როდი შეიძლება დასახელდეს. უმთავრესი მიზეზი ჩვენი აზრით უნდა ვეძიოთ იმ საზოგადოებრივ-ეკონომიურ დამოკიდებულებებში, რომელნიც სუფევდნენ საშუალ-საუკუნოების დასაწყისიდან საფრანგეთის დიდ რევოლიუციამდე. იმ ეპოქაში, რომელსაც სახელაი ფეოდალიზმი ჰქვია, მესამე წოდება თითქმის ყოველ უფლებებს იყო მოკლებული. ვინ არ იყოს, თუ არ სიძულვილით უტყვროდნენ ფეოდალ-რაინდნი აღებ-მიცემობის წარმოადგენლათ. მხოლოდ თუ გავისხენებთ, რომ ებრაელთ ისტორია არაჟუნა მარტო-მარტო აღებ-მიცემობის უნარი, მაშინ ადვილათ ასახსნელია თუ რატომ ეპყრობოდნენ ებრაელთ ასე ცუდათ გაბატონებულ კლასთა წარმომადგენელნი.

ებრაელთა რიცხვი 1) ამ ეჟათ თითქმის ათ მილიონს უდრის, ამათ რიცხვში 4,140,000 სული მარტო რუსეთის სახელმწიფოში ცხოვრობს, ავსტრიაში — 1,150,000, ამერიკის შტატებში — 1,000,000, აზაშეთში — 200,000, ავღანისტანში — 14,000, ეგვიპტეში — 25,000, ბელგიაში — 3,000, ბულგარეთში — 27,500, დანიაში — 4,000, გერმანიაში — 580,000, საფრანგეთში — 55,000, ალტრიაში — 43,000, ტურანში — 45,000, ინგლისში — 80,000, ინდიაში — 20,000, კაპის კოლონიაში — 4,000, იტალიაში — 48,000, ლიუქსემბურგში — 100, მაროკოში — 150,000, გოლანდიაში — 97,000, უნგრეთში — 805,000, ბოსნიაში — 8,000, სპარსეთში — 19,000, რუმინიაში — 243,000, შვეიცარიაში — 3,500,

1) ეს ცნობები ამოკრებილია გიუნზერის სტატისტიკური შრომიდან და სიონისტების კონგრესების (1897—1899წწ.) ანგარიშებიდან.

ღმრთესი იესოსი ზადს გუთსაჲნისსა.

შვეიცარიაში—8,000, სერბიაში—5,800, ტრანსვალში—10,000, სათათრეთში—640,000, ავსტრალიაში—15,000. ეს ცნობები ცოტათი დაძველებულია, ასე რომ ებრაელთა ნამდვილი რიცხვი ამას უნდა აღემატებოდეს. ებრაელი ნიეთიერათ ნამეტანი შვეიცარიაში აღნიშნული არიან. სრულად ბოგანო ებრაელთა რიცხვი უდრის არა ნაკლებ 80%. მთავალითაა ვალიციაში 772,000 ებრაელთაგან 70% შედგება პროფესიონალურ მათხოვრებისაგან. 2)

ჩვეულებრივ მოვიხსენიეთ, რომ დასავლეთ ევროპაში ებრაელნი სარგებლობენ სრული უფლებებით. ამ მხრით მათი მდგომარეობა ყველაზე უკეთ ინგლისში და იტალიაში არის დაყენებული. მე-90-ე წლებში გაჩნდნენ ებრაელთა ახალ-შენიანი სამხრეთ ამერიკაში—არგენტინაში, გამოჩენილ ფილანტროპ ბარონ გორვის შემწევობით. მხოლოდ პალესტინაში ებრაელთა რიცხვი 50,000 არ აღემატება. მათ რიცხვი 4,350 სული გადასახლდა ამ ხუთი წლის წინ ბარონ როტშილდის დახმარებით, მათ მოჰკიდეს ხელი მეურნეობას. როგორც ერთი დღეგეტის მოხსენებებიდან ვტყუაბულობთ, მათ ძლიერ კარგი უნარი გამოუჩნიათ მანა-თესვაში და განსაკუთრებით ვაზის მოვლაში. მათმა გაკეთებულმა ღვინო, სახელდობრ „კარმელმა“, დიდი ბაზარი მოიპოვა ევროპაში.

როგორც ზევით ვთქვით, ებრაელთა მოძრაობამ ეროვნულ ნიადაგზე იჩინა თავი მხოლოდ ამ უკანასკნელ წლებში, ე. ი. მაშინ, როცა კაბიტალისტურმა წეს-წყობილებამ მიიღწია უმწვერვალეს განვითარებას და მოწინავე ერთა ყურადღება ერთიანათ სოციალურმა კითხვამ გარემოცვა. ხოლო მაშინ, როცა ევროპაში ნაციონალური მოძრაობა დღედა და გადმოდიოდა—ებრაელნი ტუბილ ძილში იყვნენ და თავის ერზე არ ფიქრობდნენ. რა არის ამის მიზეზი? რატომ ახლა გამოიღვიძეს ამათ?

თუ გვიჩნდა, რომ გავცნოთ რომელიმე მოძრაობა, კლასიკურია ის თუ ნაციონალური, ყველაზე წინ უნდა გავუშინჯოთ მას ფესვი. ეს იმას ნიშნავს, რომ ჩვენ უნდა მივაქციოთ განსაკუთრებით ყურადღება იმ ჯგუფს, ან წოდებას, რომელიც ასე თუ ისე დაინტერესებულია სხვანაირად მოძრაობაში; ერთი სიტყვით, უნდა ვიცოდეთ თუ რომელი ნაწილი ერისა ჰქობდება ამ მოძრაობაში თავის იდეალების განხორციელებას. ამის და მიხედვით ჩვენ შეგვეძლება ადვილად გვაპარჩიოთ უმთავრესი მხარეები რომელიმე მოძრაობისა, ვი-

ხელმძღვანელოთ ამ თვალთა-ხედვითი ისრით და გავიცნოთ რა მიზნისკენ მიიღტვიან სიონისტები და მასთან ებრაელთა ერის რომელ ნაწილისაგან შედგებიან ისინი.

სიონისტების მიზანია თავი მოუყარონ სხვადასხვა ქვეყნებში გავრცელებულ ისრაელთა ტომს ერთ ალავას—პალესტინაში და მით დააარსონ ებრაელთა სახელმწიფო. ამ მოძრაობას თავში უღვას ებრაელთა ინტელიგენცია, ხოლო ამ უკანასკნელს თანაუგრძობს ერის ის ნაწილი, რომელიც სილატაკეში ავტო სულს დაღვს. საინტერესოა აქ ის არის, რომ შედლებული ნაწილი ებრაელთა ერისა, ე. ი. კაბიტალისტი და ვაჭარნი გულგრილოთ, თითქმის მტრულთა უტყვიან ამ მოძრაობას. მათ არ რწამთ ებრაელთა გაქირვება, მათი წარსული და მით უმეტეს მომავალი; მათ იციან მხოლოდ ის, რომ თვითონ უზრუნველ არიან ნიეთიერათ და მამსადამე სიონიზმი მეტ ბარგათ მიიჩნაათ. გარდა ამისა უმეტესი ნაწილი ებრაელთა სასულიერო წოდებისა გრინაღმდევება სიონისტთა იდეებს, ეს იმიტომ, რომ მოძრაობის მოთავენი ინტელიგენტები—თავისუფალ აზრის მიმდევარნი არიან და ეს კი მათი აზრით დასუსტებს ებრაელთა ძველ სარწმუნოებას. რითი უნდა აინსას ის გარემოება, რომ ინტელიგენციის ქადაგებას ისმენს არა გავრცელებული ნაწილი ებრაელთა ერისა, არამედ ბოგანო ხალხი. უმთავრესი მიზეზი ჩვენი აზრით უნდა ვეძიოთ ამ უკანასკნელთა სოციალურ-ეკონომიურ მდგომარეობაში. როგორც ზევით მოვიხსენიეთ, ებრაელთა უმეტესი ნაწილი დღეს ბოგანო ხალხისაგან შედგება. ისინი მოკლებულნი არიან უძრავ-მოდრავ საკუთრებას: დიდი ხანია, რაც მათ და მდიდრებს შორის ჩატყდა ხიდი, მათი შეერთება-შედლება ერთი მიზნის მიხედვითაა შეუძლებელი გახდა; ისინი სანუგეშოს ვერას ხედვენ გარშემო პირობებში, მათთვის აწყუა—ერთი ტანჯვაა ლუქმა-პურისთვის, მომავალი კარგს არაფერს უქადის. აი, სწორეთ ამ დროს ებრაელთა პირველი მსოფლიო კონგრესის დღე-გატები უცხადებენ მათ მხურვალე თანაგრძობას, პირდებიან ტანჯულთა მიწა-წყალს პალესტინაში, ფულს, სიწარმოვო იარაღს... აბა ამაზე უტყუთეს რას უნდა წარმოადგინ ისინი იმ ქვეყანაში, სადაც მათ ცალ-მხრივთა უტყვიან. მათ ისევ გაუბრწყინდებათ ჩამჭარალი იმედები მომავლისადმი, შეჩოჩოლდებიან და მხურვალეთ მორთვენ ვალობას „გასათ იერუსალიმშიო“... როგორც კონგრესებიდან ვტყუაბულობთ, სიონისტთა მოძრაობამ მხოლოდ არუსეთის ებრაელთა შორის მოიპოვა თანამგრძობელი. დასავლეთ ევროპაში კი, გარდა ზო-

2) ქართულენოვანი აზრი ებრაელებზე, ვითომ ისინი მდიდრები არიან, სრულად სინამდვილეს მოკლებულია.

გიერთი აღვლილებისა ავსტრო-უნგრეთში, ებრაელ-პროლეტარიატნი გულ-გრილით მოეპყრენ ამ კითხვას. მათ ერთი დღეღვატაც არ გამოუგზავნიათ არცერთ კონგრესზე.

(შემდეგი იქნება) ა. ჩხენკელი

გ მ ა - დ ა - გ მ ა

ონმა ახალმოსულმა ხელ-ახლა იწყოთ თავისებურათ წერა. ჩვენი „გზა-და-გზის“ საპასუხოთ მან უკვე ერთი ვეგებერთელა ფელეტონი დაბეჭდა (ივ. № 73) და შიგ მხოლოდა ერთთ-ერთი სიტყვა ვილესა, ეს სიტყვა გახლავს მისგან ტანჯული, „ფინანსი“. დანარჩენი სადაო კითხვები კი მიაფუჩქნა, ვითომც არც კი არსებულებიყვნ და მით თავის-თავი დამარცხებულათ იცნო. არ ცოდნა—არ ცოდვააო—ნათქვამია და ეს ახალმოსულსაც მიეტყვება. მაგრამ ერთი რამის მიტყვება კი ძალიან ძნელია—ეს არის განზრახ ცილას წაშება და ფაქტების დამახინჯება. ბ. ახალმოსულმა თავის სახელოვან ფელეტონებში ერთი ასეთი ცილი დაგვწამა (ვითომ ოდესმე გვეთქვას „გვლესკაცობას მამულები ჩამოვართავითა“!). ჩვენ ამის პასუხი მოვთხოვეთ, ის კი დღემს, სიტყვას ბანზე ავღვს. მაშ ამიერიდან ჩვენ ნება გვაქვს ბ. ახალმოსულს ცილას შწამებულად ვუწოდოთ. ეს ვერაფერი სახელია მისთვის. ამას, რასაკვირველია, თვითონაც გრძნობს და ამიტომ ქაიღოს მოჰყოლია, მართალია ახლა დიდს ვერაფერს ვაბობ, მაგრამ შემდეგში ვაყურებიერ ჟორდანისა სიერსა. აი მისი სიტყვები: „თუ დამკალდა კი, ლეთის წყალობა თქვენა გქონდეთ, მე ბ. ჟორდანი გამოგიკივით მთელის თავისის საცემ-სივანით (აი, ყომა!) და ხელის გულზე გავიგოროთ და მაშინ თქვენც დაინახავთ, თუ ჯერ არ დაგინახავთ, რა მადანი მიმოვინია და რა წითელი კოქი ბრძანებულა ეს ჩვენი თავ-მოწონებულნი, მაგრამ ყოვლად უმეტარი მარქსისტი“. და თუ ყველა ეს ვერ შევასრულე „თქვენი ხმალი და ჩემი კისერიო!“ ანა როგორ მოგვწონთ ეს? ეინ ლაპარაკობს ამას, მწერალი თუ მოკრივე?—მაშ დაუტყაღეთ მას და როცა თავის ქაიღლის განხორციელებას შეუღდება—ჩვენც მაშინ გავცეთ პასუხი. მოვავროვოთ ერთათ მისი წარსული და მომავალი აზრები და ერთათ შეკინძული მკითხველს წარვეუღვინოთ. ახლა მხოლოთ საჭიროა კიდევ ერთი შენიშვნა, რომ ამით ბ. ახალმოსული წესიერ მოკამათის კალპოტში ჩავაყენოთ და თუ რამე სათქმელი აქვს, ეს უფრო საფუძღვლიანათ გამოთქვას.

როგორც ვთქვით, ბ. ახალმოსულის კამათობის წესი არის ფაქტების გადამახინჯება და ცილის წამება. აი ეს თვისება მან გამოიჩინა თავის უკანასკნელ, ხუთშაბათის, „პატარა საუბარში“ (№ 76) და ამით სურს კიდევ ერთხელ ფუნს გავიღოს. ის როგორც იცით, წინა წერილებში გვწამებდა „უაზრობას“, „უმეტრებას“ და კიდევ ათას სხვას. ახლა კი გამოსულა და იძიხის: „ჟორდანიამ ჩივიღლო ხელში“, ივერიის“ პატრონისაგან 36 წლის წინათ გამოთქმული აზრები და პროგრამმა და იმით თარეშობს დღეს ჩვენშიო“. ახლა კითხეთ ამის დამწერს: თუ ჩვენ მის ვაბობათ, რასაც „ივერიის“ პატრონი აბობდა, მაშ რაღას გვეღვაებთ, რაღას გვლანძღავთ უშერი სიტყვებით? განა ამ შემთხვევაში მხარი არ უნდა მოგვეცეთ და დამარება არ უნდა ამოგვიჩინოთ? თუ ჩვენ თ. ი. ჭავჭავაძის აზრებზე ვდგევართ და იმას ვავრცელებთ, რატომ თ. ი. ჭავჭავაძის გახეთი მისი „ახალმოსულითუთო“ ასე გვეწინააღმდეგება? ორში ერთი: ან ის იმით თავის-თავსაც ვწინააღმდეგება, თავის-თავსაც არღვევს, ან არა და ჩვენ მართლა სულ სხვა რაღაცას ვლაპარაკობთ და „ივერია“ თავის ნამდვილ მოწინააღმდეგეთ ვვთვლის. რომელია მართალი, ბ. ახალმოსული? პირველი?—მაშ თქვენ თავისთავს ებრძვით. მეორე? მაშ ჩვენ რაღას გვიკითხებთ ჩვენგან „გადმოგვიწერიო“? აი ასეთია ლოღიკის განდაუკულმართება. შევადლოთ ამ უკულმართობის კარები.

ბ. ახალმოსული ბრძანებს: ჟორდანიამ გავიმეორა ის „პროგრამა“, რომელიც „საქართველოს მოამბეში“ გამოითქვაო. საბუთათ მოჰყავს 1898 წ. „კვალში“ (№ 1) მოთავსებული ხელმოწერილი წერილი ამ სათაურით: „გრედაქციისაგან“. ჯერ ერთი ავიხსნას ბ. ახალმოსულმა: რატომ „კვალის“ უსახელო წერილები უთუოთ ჩემი და წერილია? მაშ ამ ნომერში მოთავსებული უსახელო ლექსიც ჩემი შეთხზული იქნება? სად ისწავლეთ ეს ლიტერატურული ზრდილობა? იმ უსახელო წერილს, რომელსაც მე მაწერს ახალმოსული, ეწოდება „რედაქციისაგან“. ხოლო რედაქციას მე მართო არც მაშინ შევადგენდი და არც ახლა შევადგენ. ერთი მისი წვერაგანი იყო განსვენებული გ. წერეთელი, ხოლო ამ წერილის ზოგიერთი აზრები გ. წერეთელს ჰქონდა გამოთქმული ჯერ კიდევ თვით „საქართველოს მოამბეში“ (იხ. მისი სტატია „კისკარს რა აკავანებს“ № 5) და მერე დროების პირველ ნომერში. და თუ 1898 წ. ეს აზრები განმეორდა „კვალში“ (და განა „დროებაში“ არ განმეორებულა)?—რა ვუყოთ მერე? განმეორდა იმტომ, რომ ზრავსიყოფა მწერალნი, სადაც უნდა იყვნ და რასაც უნდა ეტბოდენ და-

ახლოებით ერთნაირ აზრს წარმოთქმენ. და განა საქმე მართო პროგრამაშია? არა. საქმე იმაშია თუ ვინ როგორ ასრულებს ამ პროგრამას. და აი „კვალის“ იმავე ნომერში ჩემი ხელმოწერილი სახელმძღვანელო წერილია. რატომ ამას არ შეეხეთ? აღბათ იმით, რომ იქ ვეღარ იტყვადით „ჩემიაო“ არა?

ბ. ახალმოსულს მოჰყავს ციტატები „კვალის“ წერილიდან და ადარებს „საქართველოს მოამბ.“ წერს. კარგი და პატიოსანი. მაგრამ იცით როგორ მოჰყავს ციტატები „კვალის“? ყოველად უმართებულოთ და ურიგოთ. ის ერთ სტრიქონს იღებს მეორე სექტიდან, ამას ზედ აყოლებს მეორე სტრიქონს პირველ სექტიდან, ამას კიდევ აწებებს მეოთხედან და ასე გადმოჰყავს „კვალის“ ვითომ და ერთათ, ერთ რიგზე გამოთქმული აზრები. აი ბ. ახალმოსულის კეთილ სანდსიერობის საბუთი. ის წერს: „ბ. ჟორდანიას (!) ნათქვამი:

1) ჩვენი მიზანია ცხოვრების ფურცლებზე ის წავიკითხოთ, რაც დაწერილა და ან დაიწერება და არა ის, რაც მხოლოდ წამიკითხველის ოცნებაში აღბეჭდილია... პირველ ყოვლისა საქირაო თვით მოვლენა, თვით ფაქტი“ და სხ. გამოდის, რომ „პირველ ყოვლისა“, პირველი წინადადების ქვემოთ არის დაბეჭდილი. ახლა ვადა მღელე „კვალის“ ნომერი და დინახათ, რომ ის წინადადება, რომელიც იწყება სიტყვებით, „პირველ ყოვლისა“ დაბეჭდილია პირველ სექტი, ხოლო პირველი წინადადება („ჩვენი მიზანია“ და სხ.) მეორეში, ე. ი. „კვალის“ თავი „ახალმოსულს“ ბოლოთ გადაუქცევია და ბოლო თავით! განა შეიძლება რომელიმე წესიერ ლიტერატურაში ციტატების ასე უწყსოთ მოყვანა? ასე უთავბოლოთ აქვს მოყვანილი ბ. ახალმოსულს „კვალის“ ყველა წინადადებები. ჩვენი „პრესა“ თითქმის მთლად ერთიანათ ციტატებისაგან შედგება და აბა ვეჩვენოს ვინმემ ერთათ-ერთი მაგალითი ციტატების ისე გასაშტერებლათ არეუ-ღარევისა, როგორც ამას ბ. „ახალმოსული“ შერება ეს მეორე უმართებულობა ბ. ახალმოსულისა.

ჩაუყვეთ ქვევით. ბ. ახალმოსული ამბობს: „კვალის“ და „საქართველოს მოამბის“ ზოგი აზრები ერთმანეთს გვანანო, მაშასადამე პირველს გადმოუწერია მეორედანო. ამაზე უფრო ბავშური მსჯელობა შეიძლება? მაშ თქვენ რომ თქვათ ორი და ორი ოთხია და მერე მეც ვთქვა, ეს თქვენი „აზრის“ შეთვისება იქნება? მაშ ვისაც ერთი მეორის მზგავსი შეხედულობა წარმოუთქვამს რაიმე საგანზე უთუოთ ერთი მეორისაგან მოუპარავს? საქმე ამ ზოგი აზრების მზგავსებაში კი არ არის, არამედ იმ მთავარ შეხედულობებში, რომლითაც

ერთი განირჩევა მეორისაგან. ამ ოცი წლის წინეთ სპენსერს უსაყვედურეს: შენი აზრები კონტის აზრებს გაცს და მაშასადამე მისი მოძღვრება შენათ გამოგაქვსო. ამაზე მან უპასუხა: ქვეყანაზე იშვიათა ისეთი ორი კაცი, რომელთა აზრი რაიმე საგანზე ერთმანეთს არ ეთანხმებოდესო. შეიძლება კონტის აზრები იზრები მეც მაქვს, მაგრამ სამაგიეროთ მთელი ჩემი მოძღვრება ერთათ აღებული ერთიანათ ეწინააღმდეგება მის მოძღვრებასო. 1) ახალმოსულის აზრით რაკი „კვალმა“ თქვა „ცხოვრების ფურცლებზე“-ო, ხოლო „საქარ. მოამბ.“ „საქართველოს ხალხის ცხოვრებაო“ უეჭველათ პირველს მეორისაგან მოუპარავს! ამზე უფრო გზის არევა კიდევ შეიძლება? ეს განა არ ნიშნავს იმას, რომ ბ. ახალმოსულს არა აქვს რა სათქმელი, ხოლო თქმის მად კი ძალიან დიდი?

ბ. ახალმოსული წერს: „თქვენის ფიქრით „ივერიის“ პატრონი კონსერვატორია“, ხოლო „მისი აზრებით (!) და პროცარმით (!) კი ივერებიოთა“. (?) ესეც ერთი ლიდი ტყუილი. აი ჩვენი სიტყვები: „ის (თ. ი. ჭავჭავაძე) 1863 წ. დამარცხდა, როგორც პროგრესისტი, სამაგიეროთ 1877 წ. დაჯან ის უნდა გამოსულიყო გემარჯვებული, როგორც კონსერვატორია“. („კვალი“ № 9, სექტი 1.) 2) აქედან ცხადია, რ-მ, ივერიის პატრონი“ კონსერვატორი შეიქმნა, ჩვენის აზრით, მას შემდეგ, რაც ის „ივერიის“ პატრონათ გახდა და არა „საქართველოს მოამბის“, ე. ი. 1877 წლიდან და არა 1863 წ. მაშ საიდან გამოახტუნა ბ. ახალმოსულმა ამოდენა ტყუილი? „საქართველოს მოამბის“ პროგრამას ჩვენ დიხახც ვაქვებთ, ქართულ პროგრესიულ მწერლობასთან ჩვენ დიხახც კავშირი გვაქვს, მაგრამ ეს იმას კი არ ნიშნავს, რომ „ივერიის“ პროგრამასაც ვაქებდეთ და მასთანაც კავშირი გვეკონდეს. პირიქით, ჩვენ ეს ორივე დავუბრუნებდით ერთმანეთს („ივერიის“ № 11 სექტი 4—5) და დავაცვენით რომ „ივერიამ“ უარპყო „საქ. მოამბე“.*) აი თქ არის ნახტომი „ივერიის“ პატრონის“.

დაამტკიცეთ წინააღმდეგი...

ნ. ჟორდანიას

1) ვიცი „ახალმოსულის“ ამბავი, რომ მამში ექვს შეიტანს, ამიტომ აქ დაუუსახლებს სპენსერის თხზულებას ამ საგანზე: „Reasons for dissenting from the philosophy of M. Comte“. 1884, ლონდონი.

*) აი ჩვენი სიტყვები, მოვიყენე რა „საქ. მოამბის“ პროგრამის ერთი ადგილი ვუმატებ: „აი ასე ფიქრობდა თ. ი. ჭავჭავაძე 1863 წ. და თუმცა ეს დაპირება მიმა ვერნაღმა ვერ გაამართლა, მაგრამ ისიც კარგია, რომ ასეთი პროგრამა ჰქონდა შემუშავებული, ხოლო 1877 წ. ყველა ამას უკუ აგდებს და სხვა რამეს გვეუბნება“. („კვალი“ № 11).

ჩვენნი უთანხმოებანი

(ბ. ვ. წ—ის სახსუბთ)

ბ. ვ. წ—მა „ვერის“ მე-70—71 №№-ში ხელმეორეთ გამოილაშქრა „წინააღმდეგ, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ახლა უფრო თავდაპირველად იღანდებდა და საგანზე ლაპარაკს მეტდროსა და მეღანს ანდამებს. სასიამოვნო ცვლილებაა. ჩვენც სწორეთ ახლა უფრო აღგვეკრა სურვილი პოლემიკაში ჩავერთოთ და შეძლების დავგვართ საკამათო საგანი გამოვარკვიოთ. წინდაწინვე ვაფრთხილებთ ბ. ვ. წ—ს, რომ ჩვენ წერილში უწმინდეს სიტყვებს, პიროვნების გინებას არ ექნება ადგილი და მისგანაც შესაფერ, ზრდილობიანსა და დინჯ სიტყვიერ ბრძოლას ვთხოვლობთ. მხოლოდ ამ პირობებში შეიძლება ყოველმხრივად საგნის გაწმინდავა, გამოარკვევა და მით შეითხველოს სამართლიანი მოთხოვნები და კამაყოფილება. მაშპირდაპირ საგანს შევეუდგეთ. მიწა, კაპიტალი, შრომა!“ ყვირის ვულგარული პოლიტიკური ეკონომია. „მამული, კაპიტალი, შრომა“ ყვირის ბ. ნ. ჟორდანი. გავლენა ცხადი და უეჭველია, კიდევ უფრო ხმა-მალა გვეუბნება ბ. ნ. წ—ი. ჩვენ ვუბახუებთ რომ აქ არავითარი გავლენა არა ჩანს, რადგან მსგავსების პოვნაც შეუძლებელია! „შრომის ხელფასი, სარგებელი და რენტა—იი ის სამი პირვანდელი წყარო ყოველი შემოსავლისა და ყოველი საცვლელი ღირებულობისა. ყოველი შემოსავალი ბოლოს მაინც რომელიმე ამ წყაროთაგან ღებულბს თავის დასაწყისსა“, ამბობს ად. სმიტი.¹⁾ ეს სამების ფორმულა (тринтвенная формула), როგორც მას მარქსი უწოდებს, შეიქნა ხელსაყრელი საბუთი ვულგარული პოლიტიკური ეკონომიისა, რომლის მიზანი იყო დემტკიცებინა ამით არსებული წეს-წყობილების სიმშენიერე, მისი უცვლელი ხასიათი, რასაკვირველია გაბატონებული ბურჟუაზიის სასიამვნერთ და საკეთილდევით. ამნაირთ ისინი ამტკიცებდნ, რომ ყოველგვარი შემოსავლის წყარო—ეს სამია: მიწა—მიწის რენტა, კაპიტალი—სარგებელი, შრომა—შრომის ხელფასი, ეს არის საზოგადოების სიმდიდრის წყარო, ამით ვითარდება თანამედროვე ევროპის კულტურა, მისი ქონებრივი და გონებრივი ავლადიდება. მოსპუთ რომელიმე მათგანი და მოისპობა ეს მშვენიერთა უმშვენიერესი ცივილიზაცია. ახლა ვიკითხოთ რა აქვს ამასთან საერთო ბ. ჟორდანიას: „მამულს“, „კაპიტალს“

და „შრომას.“ მხოლოდ გარეგანი ფორმა, სახელი, შინაარსი კი სრული მისი წინააღმდეგია. ის, თანახმად მარქსის მოძღვრებისა, შრომას აღიარებს სიმდიდრის ერთადერთ წყაროდ და ამ შეხედულებით არკვევს პატრიარქალურ მეურნეობას, სადაც საზოგადოებრივი ურთიერთობის დამახასიათებელი მიწათმფლობელობა და პატონ-ყმობა არის; შემდეგ ხსნის მის მოვალეს, კაპიტალის ნიშნობილ თვისებას, რომელსაც თანამედროვე კაპიტალისტური წარმოება და ბურჟუაზიის ძლევამოსილობა წარმოადგენს და ისტორიულად არკვევს შრომის განვითარებას, მის აწმყოსა და მომავალს, ამ სამი ელემენტის ურთიერთშორის დამოკიდებულებას, კლასიურ განხეთქილებას, სამკვედრო-სასიცოცხლო ბრძოლას და აღნიშნავს რა პროგრესიულ ელემენტს თანამედროვე ცხოვრებისს, შეძლებისა დავგვართ მიუთითებს მომავალს გზაზე, რომლის კაცვად და წმენდას „კვალი უნდა ესხასობოს.“¹⁾ ამნაირად მან დაახასიათა სამი ისტორიული კატეგორია და მათი მჭიდრო კავშირი ერთმანეთში. მაშასადამე ბ. ნ. ჟორდანიამ მიწას იმდენად შეეცხო, რამდენთაც ეს ფეოდალურ წყობილებას ახასიათებს, კაპიტალს და შრომას იმდენად, რამდენთაც ისინი მონაწილეობას ღებულობენ თანამედროვე კაპიტალისტურ წყობილების შექმნა-განვითარებაში და მომავალი დროისთვის ნიადაგს ამზადებენ. შესადარებლათ მოვიყვანთ აქვე ერთ ადვილს ცნობილი „მანიფესტიდან“: „საწარმოვო იარაღებში და სამიმოსვლო გზებში, რომელიც საფუძველთ დაედდა ბურჟუაზიის ძლევამოსილობას, ჯერ კიდევ ფეოდალურ საზოგადოებაში დაიწყო თავისი ვითარება. ამ განვითარების ერთ საფეხურზე ის პირობები, რომელშიაც ხდებოდა წარმოება და გაცვლა ფეოდალურ საზოგადოებაში, მიწის დამუშავების და მრეწველობის ფეოდალური ორგანიზაცია, ერთი სიტყვით, ფეოდალური ქონებრივი ურთიერთობა. აღარ შევეცდებოდა ახლათ აღორძინებულ საწარმოვო ძალებს. ეს ურთიერთობა ხელს უშლიდა წარმოებას, ბორკილი იყო, რომელიც უნდა დასხვრეულიყო და დაიმხვრა კიდევ. მისი ადგილი თავისუფალმა კონკურენციამ დაიჭირა. ამ კონკურენციას შეეფერებოდა საზოგადოებრივი პოლი-

¹⁾ იხ. „კვალი“ 1898 წ. №№ 1, 2, 3, 4, საკვირველია, რომ ბ. ვ. წ—ის არც ერთი ადგილი არ მოჰყავს ამ წერილებში; არც შინაარსს გადმოგვიცემს, ამხელთ სამი სიტყვა, ისიც სათაურები ამოუწერია და ამზე რამდენიმე ფელტონს აწენებს. ამნაირთ ყველაფერზე შეიძლება ლაპარაკი, ბოლო ამნაირი ლაპარაკი ყოველთვის უსაბუთოა და ლანძღვა გინება სტატის შემავსებელი მასალა იქნება.

¹⁾ А. Смитъ. Богатство народов. пер. В. Бишкова 1866 г. ტ. I გვ. 173—174.

ტიკური წყობილება, სადაც ბურჟუაზია იყო ბატონი ეკონომიური და პოლიტიკური ცხოვრებაში... „ის იარაღი, რომლითაც მან სასიკვდილო დასაქრა ფეოდალიზმი, ახლა მომართულია თვით ბურჟუაზიის წინააღმდეგ...“ განა არის რამე ბ. გორდანიაის წერალებში ამის წინააღმდეგი და არა მარქსის ნაანდერძების თუნდაც მკირეოდენი საზსახური. ბ-ნი ვ. წ—ი კი გვიკითხებს „კეალის“ თანამშრომლებს, თქვენ მისი არაფერი გაგეგებათ და ყური მე დამიგდეთო. დაუფიქრო. „კაპიტალი და შრომა? აქაც შეუძლებელია შვავების ან განსხვავების ნახვა. კაპიტალია სოციალური მცნება, შრომა კი ერთგვარი ბუნებრივი მოვლენაა, კაცის ფიზიოლოგიურ ძალთა თავისუფალი თამაში.“ სამწუხაროა ეს „თავისუფალი თამაში“ მთელ კაცობრიობას სფინქსივით წინ უდგა და წამდა-უწყობ ეუბნება: გამომიკან ანუ ჩავლავა! განა მესაძლებელია მარქსის ღრმით მკოდნემ და მისი ეკონომიური მოძღვრების აღმსარებელმა ასე მწარეთ დასკინოს მოძღვრის მთელ ნაამგვეს?! ახსნათ ჩვენს უთანხმოება: ეკონომიური მეცნიერების კვლევის საგანს არ შეადგენს ის შრომა, რომელიც სახმარ ღირებულებას ქმნის, ისეთ ღირებულებას, რომელიც მწარმოებელთაგან პირდაპირ მხმარებელის ხელში გადადის ანუ როცა თვით მწარმოებელი მისი მხმარებელი. ის იკვლევს მარტო იმ შრომას, რომელიც მხოლოდ საცვლელ ღირებულებას აკეთებს, ე. ი. აშხალებს საქონელს ბაზარში გასატანათ, გასაყიდათ. სწორეთ ამნარი შრომას არკვევს მარქსი „კაპიტალის“ სამივე ტომში. რა არის საცვლელი ღირებულება თუ არ ის განწყობილება, რომელშიაც იმყოფება ერთი საქონელი მეორე საქონლის მიმართ. ერთი სიტყვით აქ უპირდაპირდება ერთმანეთს ორი სხვადასხვა საქონელი. ეს აქტი საზოგადოებრივი, გარეშე საზოგადოებისა მისი მოხდენა შეუძლებელია. როგორც ვიკით მარქსის თხზულებიდან ის ზედ მეტო ღირებულება, რომელიც წარმოების მოტივი არის, თვით ცვლის — დროს არ შეეძინება საგანს, იგი წარმოების დროს ემატება, მას შრომით ქმნის მწარმოებელი. მაშასადამე შრომა არის საზოგადოებრივი განუხადალუპის საფუძველი, სოციალური ცხოვრების დედაძარღვი, ე. ი. შრომა არის სოციალური მოვლენა. რასაკვირველია ჩვენ უნდა ვიქონიოთ სახეში განყენებული, საზოგადო შრომა და არა კონკრეტული, რომელიც სახმარ ღირებულებას აკეთებს. განყენებული შრომა სააღმ-მიცემო ღირებულება და სააღმ-მიცემო ღირებულება კი შეიძლება თვით იყოს კაპიტალი და არამც თუ იყოს, არამედ სააღმ მიცემო ღირებულება არის ნიშნობლივი თვი-

სება კაპიტალისტური წეს-წყობილებისა“; ამბობს ბ-ნი ვ. წ—ი; სწორეთ იმიტომ არის სააღმ-მიცემო შრომა სოციალური მოვლენა, რომ იგი ნიშნობლივი თვისებაა კაპიტალისტური წეს-წყობილებისა, დავძენთ ჩვენ ჩვენი მხრით. უარყოფა ამის ნიშნავს მარქსის მოძღვრების უკუგდევას და იმ ეკონომისტების აზრების განმეორებას, რომლის თანახმათ კაპიტალია წყარო სიმდიდრისა, შრომა კი აუცილებელი ხელის შემწყობი იარაღი. „მაშ რას რას ნიშნავს ჩემ მიერ მოყვანილი მარქსის სიტყვები: შრომა არის განყენება და... სხვ.“ გვეტყვის ბ. ვ. წ—ი ეს იმას ნიშნავს მხოლოდ, რომ შრომა თავისთავათ, თავის „ბუნებრივ არსებობაში“, დამოუკიდებლათ ისტორიული პირობებისა, არ არის საკიალური მოვლენა. მხოლოდ ეს იმას სრულიად არ ნიშნავს რომ იგი საზოგადოთ მოკლებულია ამნარი მნიშვნელობას, რომ იგი დამოუკიდებელია საზოგადოებისაგან ყოველთვის და ყოველგან. განსახვრულ ისტორიულ პირობებში შრომა იმნარივე სოციალური მოვლენაა, როგორც კაპიტალი. იმ მარქსის სიტყვები: *Главные дѣятели самаго этого (капиталистическаго) способа производства — капиталъ и наемныя рабочыя — суть только воплощенныя, олигетворенныя капитала и наемнаго труда, опредѣленные общественныя характеры, которыми общественный процессъ производства замечательвается личности“*³⁾ და სხვ. აქედან ცხადათ ჩანს, რომ უმთავრესი მოქმედნი პირნი საზოგადოებრივი წარმოების, კაპიტალისტი და დაქირავებული მუშა, არიან მხოლოდ გამომხატველნი კაპიტალისა და შრომისა, მაშასადამე შრომაც ისე, როგორც კაპიტალი, საზოგადოებრივი მოვლენა არის და საზოგადოებისაგან დამოუკიდებელი არ ყოფილა. „მესამე განსხვავებული თვისება გვიყვალენტის ფორმის, ის არის, რომ კერძო შრომა, თავის საწინააღმდეგო ფორმით იქცევა, — საზოგადოებრივი ფორმის შრომათ.“⁴⁾ თუ შრომა საზოგადოებრივი ფორმის არის, მაშ ის სოციალური მოვლენა ყოფილა!

საზოგადოთ ამ აზრის დასამტკიცებლათ და შესავნებათ საქირაა მარქსის მთელი ეკონომიური სისტემის გათვალისწინება, ხოლო მისი თხზულებიდან აქა-იქ ამონაწერით, დამოუკიდებლათ მთელი ტექსტისა, ნამდვილათ არაფრის გამორკვევა არ შეიძლება. განვავტოთ შენიშვნები. შრომა რომ

³⁾ К. Марксъ. Капитальъ т. III гл. 729. изд. 1896 г.

⁴⁾ К. Марксъ. Капитальъ т. I гл. 24. изд. 1898 г.

სოციალური მოვლენა არ იყოს იგი არ იქნებოდნა პოლიტიკური ეკონომიის კვლევის საგანი, ურადგან პოლიტიკური ეკონომია, როგორც სოციალური მეცნიერების დისციპლინა, არ იკვლევს ფაქტებს, ვარემ სოციალური მოვლენისა. ამას გარდა ნუ დავიწყებთ ბ-ნო ე. წ., რომ შრომის ძალიან გრძელ ისტორია აქვს, მან მრავალი სოციალური ფორმა განვლო, სანამ დღევანდელ მდგომარეობამდე მოაღწევდა. მიწის, ყმისა და თანამედროვე მუშა პროლეტარის შრომა ერთმანეთთან არ გაეს და სხვა და სხვა ისტორიულ მომენტს წარმოადგენს კაპობრობის განვითარებისას. ხოლო უბრალო „ძალთა თამაში“ ე. ი. სამუშაო ძალის დახარჯვა, რომლითაც აღამიანი, სწივითერებთან და ბუნების ერთმანერთთან მიმოკვლის ხელს უწყობს“; ეს ფიზიოლოგიური პროცესი ყოველთვის და ყოველგვარ ერთნაირი იყო და არის. საქმე იმაშია თუ რა პირობებში ხდებოდა ეს „ძალთა თამაში“; რომელ საზოგადოებრივ ურთიერთობის შრომაზე ლაპარაკი. სიანტერესსა სწორედ მისი საზოგადოებრივი მხარე და მხოლოდ ეს ხდება საზოგადოებრივი მეცნიერების კვლევის საგნათ. შრომის „ძალთა თამაში“ კი ფიზიოლოგიის საქმეა და მის პოლიტიკური ეკონომია არ იკვლევს.³⁾

ამით დავაბრუნებთ ღღეს დღევანდელ საუბერს ამ კითხვაზე, მხოლოდ ერთ შენიშვნას დავურთავთ: ჩვენ ვევი არ შეგვიქვს იმაში, რომ ბ. ვ. წ-ს მარქსი წაუკითხავს, შეიძლება ასევე იცნაო წაიკითხოს, მაგრამ ღრმად დარწმუნებული ვარა, რომ მისი შეხედულება სრულიად ეწინააღმდეგება მარქსის ეკონომიურ მოძღვრებას და შეცდომით „მარქსიზმის“ სახით არა მარქსისტულ აზრებს ვეწაფოდეს. აი სწორედ ამ შიშა ჩვენს უთანხმოებაში.⁴⁾

ა. წულუიძე

³⁾ სწორედ ასეთი შრომის შესახებ ლაპარაკობდა „X“-ი და მას აღარებდა შრომის ძალ-ღონეს ანუ სამუშაო ძალს, რაიც მარქსის გარკვეით შეკავს ხელს, ფეხს, ნერვებს და სხვა მათ წაწილებს აღამიანის სტეულისს. მაშასადამე სამუშაო ძალა ძალ-ღონე ვერასოდეს ვერ იქნება სოციალური მოვლენა. შრომა მხოლოდ გარკვეანი გამოხატულებაა აღამიანის შინაგანი ძალ-ღონის, ხოლო ეს გამოხატულება სხვა-და-სხვა ისტორიულ დროს სხვა-და-სხვაწარია. ეს არის ან-ბანი მარქსის მოძღვრებისა. ჩვენ ვერცერთ მარქსის „კაპიტალის“ ერთი თავი, სადაც ეს გარკვეულია. ს. ვ. წ. კი კითხულობს, აქ არ არის შენიშნა მოყვანილი მარქსის სიტყვები მაგრამ ჩვენ მარქსის სიტყვები კი არ ამოვიწყობა, არამედ მისი აზრი მოგვყავნით ჩვენი სიტყვებით, მისი სიტყვებით რომ მოვყავნაო ფრჩხილებში ჩავსაძლით. ნუ თუ ამასაც უწოდებოდა უნდა“.

⁴⁾ ამით ვათავებთ ამ საკანზე ლაპარაკს მანამდის, სანამდის ბ. ვ. წ. ნ. ურადგანის წერილების შინაარს არ მოიკვანს და მერე არ შეუძლება მის დარღვევა. ვაგონილად კი ვისმეს ეკამათობოდ და საკამათო საგანს მალევედ რატომ ბ. ვ. წ. ერთხელაც არ გაველით თავის მითხველვას ფორმანის წერილებზე? ალბათ იმიტომ, რამ შინაგანი „საქრტიკო“ აღარაფერი ეწეზობა, ხოლო „კრიტიკა“ კი ასე გულით უნდა ერთი სიტყვით, ბ. ვ. წ. თუ სავნის გამოგვეყვა ანტრუების, და არა სხვა რაზე. უფრო დაღვებით მოვეთხოვრის გასარჩევი წერილების შინაარსი და მერე გააჩიოს. უფიქსით კი წყალის ნაყვ იქნება და ამისათვის ჩვენ აღვადი არა ვაქვს.

ლირი ჯიხაიშის „შემანხველ გამისხეხებელი ახსანაზობის“ კრების გამო.

წილი ხსნი არ არის მის აქეთ, რაც დ. ჯიხაიშში აღვლიდებოდა ნოთ. სასწავლებლის ზედამხედველის მეცნიერებით ოთხადე კაცმა თან მსწავლელთა ფული გა-მალა და დაასრულა ექსპერტული „შეხვედრე გამ-სესხებელი ამხანაგობის—კას“, რომლის მმართველათ 1888 წლიდან დღემდე ბ. დევიქია; ეს ოთხი-ხუთი წე-ლიწადი რაც ის, სხვა თავის ამხანაგებთან ერთად, სრულად შესხედალით ექსპერტულად ამხსნა საქმეს. ამ ამხანაგობის წევრთა კრება მოხდა 20 თებერვალს.

აი ამ კასის უკანასხეული ორი წლის ამგარაში.
1898 1899 — სახეარბო წლები: 1) წვერი ამხანაგობისა 352—462, 2) წლის ფული—8,506 მან. 12,144 მან., 3) მმართველი 6,690 მ.—12,980 მან., 4) სთადალით თანხა 325—463 მან., 5) დასაბრუნებელი 204—111 მან., 6) უმინდა მოკვასი—1,380—2,054 მან., 7) ამხანაგობის ქონება (შენება და მოწესრიგება)—1,300 მან., 8) უკანასხეული სახეარბო წლის შემოსხვად-გასხვადის დაეთრის ბალანსით: შემოსხვა 50,514 მ., გასხვალი 50,600 მ. წინ წლებში ამხანაგობა ახლევდა სესხს 12¹/₂%, ხოლო მმართველ ფულზე ხხედდა 10¹/₂%. ამ კრების დაღვრებით კი სარგებელი ორივე შემთხვევისათვის შეტერავულ იქნას 20%—როგორც ამ ახვრემიდან ხანს ამ ერთი წლის განმავლობაში კასის წარმოებას თვადსაჩინო ნაბიჯი წაუღვამს წინ. — ამხანაგობის 110 ახალი წვერი შეუქმნია და თან მსწავლელ წინ წლებზე მეტი მოკვას უმინდა. ასევე სრულიად წინა კარგს ვეცხვადის, თუ ამხანაგობის გამშვება შემდეგშიავე ისე ვულმოდებოდა და უხანკართო მოქებურთა საქმეს, როგორც აქამდე ეძებოდა, უთ-მოქებო იმიტომ ვამბობ, რომ ცოტა არ იქნა მამინებს 20 თებერვალს მომხდარ კრების განსჩინის ორი მუნდა.

მაგრამ სანამ ამ განსჩინებ ვეუკლავ რასმე, სუკანოთ ვთვლი ვაგანო მითხველვას გამშვობის ორგანო-ხანა: ამხანაგობის ბეღ-ბეღას კანახებს რვა კაცი, ხუთი ამითხანი „რევეს შედგენს“. რევეს მოვალეობა მხოლოდ ის არის, რომ კვრანში ერთხელ, ოთხნახისთ ე. ი. როდელვს რევეს წვერით თანის საქმეების მმართველ კამოღან ანახრამ, უნდა შეუხეიან „ანახში“, გა-დაღვანდ მითხვენელთა დაეთარი, რომელმაც ჩაწერი-ლია ამხანაგობაში წვერთა შექმნის სურველებს სხე-ლი და კვარი და დაღვინის, მიღებულ იქნეს თუ არა ეს თუ ის მითხვენელი. თუ რომელიმე მითხვენელთა-განი რევეს შეუღვლოდით დირსი არ არის მი-ღვებისა, მის სხელს და კვარს ხაზს კავსმენ და ამით აჩნებობენ უარყოფელს მის დამარცხებას. — მორჩა და ვთავად რაც შეეებათ თვით კასის წარმოებას, ეს საქმე კი სანი კაცის ხელმად, რომელმაც თვით მმართველათ იწოდება. ამით კი ასე თუ ისე მეტი შრომა და დრო ჭარღვებთ და უსამართლობა იქნება, რომ მმართველს შრო-მა ფასი არ მიეცეს; ხოლო ეს კია, რომ ამხანაგობას უნდა ახსოვდეს ახლახნა: როგორც ვეცხვადის, ისე ვი-ღვადრესო; გამშვობამაც არ უნდა დაივიწყოს, რომ უკანას-ქონებზე ჭეილია“. სამწუხროთი წელს გამშვობის წარ-

მომადგენლებმა, როცა სწავამაგებების მომარტობაზე ჩამოვიდა, კითხვა ისე დაექნეს, რომ კრებას ცხაკვლი ზურგის თავის სისარგებლოთ; ხო როგორ: კრება იმხ- ზე ზოგადი, შეგიძლია თუ არა გამკეთებას 400 შ. მივხელო-ვა? კრების ერთმა წევრმა ამ ვკითხა, „უანგ- რო“ წინადადება მისცა კრებას: „ბატონებო, მკაცრ რათ წუხებით, დაუნიშეთ ის, რასდენ კანონი ამომ- სო“, დას, რასდენ კანონი ამომსო და ამ სიტყვების შემდეგ ამ ვინ რას იტყვია! რასვედრეველი ვეველამ იტრიალა, აკამყან დამერმ, თუ კი მკაცრ დაეკურდებით- თო; ამას რადა ვობს თუ კანონზე იტლითო“. გამკეთ- ბის წარმომადგენლებსდენ თავი კამყანა: „რა კამყიანა, მეტი რა ცხაკვქსო“. ზი ვიდი! როგორ დაიხარა სისარგლო გამკეთობა ამ კანონის ძალით და რა რიგ უხე- შობით მოიყო, მით ამხანაგობამ! დახ მითიგო მამ რა? 400 მამყანის გავება უხედელებსდენ და ხედა ვი 800 მამყითად კაუკა კანონის ძალით. კანონით მიმართულს და მის ამხანაგებს ვოველ კრებაზე 4 მამყითა ვრ- ეობათ; რჩევის წევრებსდენ 5 მამ. სულ 9 მამ. ე. ო. ველოცამბო 52 კრებას—468 მამყით, ამას კარდა მითიგე წმინდა მოკებადან 10% ე. ო. არა ხაკლები 300 მამყი- თისა, თუ მითიგდებთ მხეველითამბი, რომ შრმან 2054 შ. მოკებას თო, წელს 3000 მამ. უეკველითა იქნება. „მო- კებას ხარო იტყვიანო“, სწორეთი ხედა ვიქმის გამკეთობას. რათ შექედა კრება? მურე ვინ იტოდა რომ გდებოდა? ვინ შექედა თავი, რომ კრებისათვის ეს ხეკრამბი ვეკენო! რად შეეება ამას, რომ კანონი სხეველიგ მოქევეის ნე- ბას არ თიკვიდედ, ამის განმარტება ხომ მეტიც არის, კანონი ამის ამბობს; ამხე მეტი არავის ვრება, დაეკე- ბით რამდენიგ ვანდოდეო იმდენი დაეკველითო, მე ამ- სიდ ვიქეჭობა, მოკებიდან ზროცენტების ვამავითათ და- ნიშნას ამ საქმეში ავილიდ არ უხდა ქქონდეს. ამ სა- ხის ამხანაგობის წარმოების ასხარეზა ძლიერ ვიწროა; ამხანაგობა აძლევე წვრილ სესხს იმას; ვისდენ ძლიერ კტრებას ის და რომელიგ კატორევის კამო დიდიდახ- ვე დეას კასის კრებთან გამკეთობის მიმარტნების მოლო- დენბი. სხეა რამ ოპერაციას, რისთვისდენ კანსაკურებუ- ლა შრომა იქნება სჯობო, გამკეთობა არ აკეთებს და არც ნება აქვს მას ვაკვეობს ამხანაგობის ზროცენტით. ზრო- ცენტების ვამავითათ დანაშენის მიხანა, ნემო ვიქროთ, ის უხდა იტოს, რომ წახალისოს გამკეთობა ოპერაციის გასფართოვებით. ე. ო. გამკეთობა უხდა გდილოდადენ იფულო არ დარჩენ კასში უსარგებლოთ, მარა, რადა წა- ხალისებია სჯობო, როდესდენ უმისოთ შარმს შემოსე- ვალი 50,514 მამ. უთიგდა და ვასავალი ვი 50,600 შ. ესეც რომ არ იტოს და ფული კასში რჩებოდადენ, გამკე- თობის მიანდ ნება არ აქვს ვისმე ძალით მიანქეოს ვალი, ძადაძალ ვისიმე დავდლიანხა ამ ამხანაგობის მიხანნი სრულეობითარ არ არის. ზირ იქით, ნეტავი საქმე ისე მო- ვწობოდადენ, ვალის ალება არავის დაჭირდეს და მამინ თურდ სულ უსარგებლოთ იღოს კასში ამხანაგობის ქო- ნება. ზროცენტების ვამავითათ დანაშენა უფრო ვომქრდი- ულ ამხანაგობას შეეფერება, სედაც მოკება-წაკება გამკე- თობის უხარეკა დამოკიდებუდა, და არა იმ ამხანაგობას, რომელსდენ მიხანთ აქვს, ვაკტრებულ კაცს სული კუ- წლის მდირე სესხის მივემით.

ამ რიგით, კანონის წყალობით წელს ხეგნი გამკე- თობა დარჩა გამარტებული. რადა თქმს უხდა, „შობი ხე- თობი არ დამომება“, ხედა ვაკევის, რომ მოტრევენი დარჩას; ვაკევის რა ამას ისე დამინდეს, რომ კან- თისასდენ არ დაეკურდეს იმით, რომელისდენ ახედა ასე ცხე- რივით მისდევს. ამ კრებას დაესწრო ბ. ნ. წერეთელი მე- ბრეშუმე ამხანაგობის მიმართული და ვასხნადა: „ხომ იტოთ მე რა საქმეს ვაწარმოებ? ხომ იტოთ ამ საქმეს- დიდი ფული ჭირდება? დახ, დიდი ფული ჭირდება და მექვე შეგიძლიათ ერთი ოცდა-ათი ათასი მამყითა იყ- ლით რომელიმე სარგლოცო დაწესებულებიდან და მე კა- დმომიტელო- მით თქვეს არათერი დაეკადლებათ, ზირ იქით, სხეველიც ვაკეკულეობათ იმით, რომ ასეთი ხედა ვაკე- დ მე კი ხელს ვამამართავთო“. ვიქე! ხეგნ თუ ართიგვი დაეკავლებას, რა ვევენხელებას ბ. წერეთელს რომელიმე მამყიდან თენდა ასე ათასი მამყითიგ აიღოსო“, თქვა ვრე- ბამ და წინადადებაზე თანხმობა ვახედა. ეს მით უფ- რთ, რომ ზოგერთი ამ ამხანაგობის წევრავანი წევრის თვით ბ. წერეთლის სამმართველო შიგარბეშუმეთა ამხან- აგობის. ვასხ ამი გული საქმეოთ, ავითხავს ვინმე, ვას ამ- ვეკარ საქმეში დახმარება თვით ამ ხედავის სისარგებლოთ არ არის მიმართულიო? ეს ასეა, მარა ვანა შესიდელოვი არ არის საქმე უეველმა დატრიალდეს... და თვით შეხე- ხედა-ვამქესხედა ამხანაგობის კასის მოთიქონ ვარს 30,000 მამ. ვექსილი და თუ კასის აუღა-დიდება ვერ აუკედა ვალს, მამინ ხომ იტოთ ამხანაგობა სეკუთარა ვიდიდან უხდა ამოიღოს თორთორით მხეველი? მამინ! მამინ ვინ აკებს ხეკუსნი?!

3. ღორთქიფანიძე.

თფილისის ქალაქის გამგებობა

ამით აცხადებენ, რომ მის თანდასწრე- ბით, შუადღის 12 საათს, 1900 წლის 12 ზნოილს, დანიშნულია სეჯარო ვაჭრობა, რო- ძლით მოიჯარადრეგ უხდა წარმომადგინოს 600 ვუბ. სეკე ქვა და 120 ვუბ. სეკე ქვიმა ქალაქის ქუჩების შესაკეთებლოთ. ვისეც სურს მონაწილეობა მიიღოს ვა- ტრობაში, შეუძლია დაწერილებითი ზირობთ- განიხილოს ქალაქის გამგებობის ამმეგებულ განყოფილებებში უოველ დღე, ვვირ-უქმების გარდა, დილის 9 საათიდან ნამუადლევის საათამდე.

რედაქტორ-გამომც. ან. თ.-წერეთლისა.